

Αθήνα, 24/1/2022

Σχόλια του Green Tank στο σχέδιο νόμου του ΥΠΕΝ: «Εθνικός Κλιματικός Νόμος – Μετάβαση στην κλιματική ουδετερότητα και προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή»

Γενικά Σχόλια

Ο προτεινόμενος εθνικός κλιματικός νόμος αποτελεί μια πολύ σημαντική μεταρρύθμιση για την κλιματική πολιτική της χώρας.

Περιέχει πολλά προοδευτικά στοιχεία όπως τον ορισμό φιλόδοξων κλιματικών στόχων για το 2030, το 2040 και το 2050 αλλά και τη θέσπιση διαδικασίας κατάρτισης τομεακών προϋπολογισμών άνθρακα για επτά τομείς της οικονομίας. Αυτού του είδους οι προϋπολογισμοί που περιλαμβάνονται στους πιο προοδευτικούς κλιματικούς νόμους της Ευρώπης, θα συμβάλλουν στην καλύτερη παρακολούθηση της κλιματικής πορείας της χώρας αλλά κυρίως στην εμπλοκή όλων των τομέων της οικονομίας στην επίτευξη των κλιματικών στόχων. Ο κλιματικός νόμος θεσπίζει επίσης αρκετούς επιμέρους φιλόδοξους στόχους όπως την απαγόρευση πώλησης οχημάτων με μηχανές εσωτερικής καύσης το 2030, πέντε χρόνια νωρίτερα από το αντίστοιχο περιθώριο που όρισε η Ευρωπαϊκή Ένωση, την υποχρεωτική κάλυψη τουλάχιστον του 30% των επιφανειών των μεγάλων κτιρίων με συστήματα αξιοποίησης της ηλιακής ενέργειας (φωτοβολταϊκά ή θερμικά ηλιακά) ή τη μείωση των συνολικών εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου στα μη διασυνδεδεμένα νησιά κατά 80% ως το 2030 σε σχέση με τα επίπεδα του 2019. Επιπλέον, ενσωματώνει τη διάσταση της κλιματικής αλλαγής στην περιβαλλοντική αδειοδότηση, ενώ εκτός από την κατάρτιση σχεδίων σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο περιλαμβάνει και σειρά μέτρων για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή όπως τη θέσπιση Παρατηρητηρίου για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή και την υποχρεωτική ασφάλιση κατοικιών σε περιοχές υψηλής τρωτότητας από το 2025 και μετά.

Ωστόσο είναι απαραίτητη η βελτίωση του νόμου σε πολλά σημεία προκειμένου να αποτελέσει ένα σύγχρονο εργαλείο άσκησης της εθνικής κλιματικής πολιτικής, εναρμονισμένο με τις επιταγές της επιστήμης και την επείγουσα ανάγκη για κλιματική δράση. Πιο συγκεκριμένα, είναι αναγκαίο να:

1. Αποσαφηνιστεί ότι το ο κλιματικός νόμος ορίζει τους κλιματικούς στόχους για το 2030 και το 2040 ενώ το ΕΣΕΚ τους εξειδικεύει, τους επιμερίζει σε τομείς οικονομικής δραστηριότητας και διαμορφώνει τα μέτρα και τις πολιτικές που απαιτούνται για την επίτευξή τους·
2. Επισπευστεί η απολιγνιτοποίηση με καταληκτική ημερομηνία το 2025·
3. Τεθεί χρονικό όριο τερματισμού των δραστηριοτήτων εξόρυξης υδρογονανθράκων·

4. Οριστεί το 2035 ως το έτος κατά το οποίο η χώρα θα μηδενίσει τις εκπομπές της στον τομέα της ηλεκτροπαραγωγής·
5. Τεθούν στόχοι διείσδυσης των ΑΠΕ για τη θέρμανση κτιρίων καθώς και να βελτιωθούν και να συμπληρωθούν οι προβλέψεις για υποχρεωτική εγκατάσταση συστημάτων αξιοποίησης της ηλιακής ενέργειας στα κτίρια·
6. Διασφαλιστεί ότι οι επενδύσεις που θα χρηματοδοτηθούν για έργα μετριασμού και προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή με δημόσιους πόρους θα είναι απολύτως συμβατές με τους κανόνες της Πράσινης Ταξινόμιας και των σχετικών κατ'εξουσιοδότηση πράξεων·
7. Ενισχυθεί η συμμετοχή των πολιτών στις διαβουλεύσεις για ζητήματα κλιματικής πολιτικής (ετήσια έκθεση προόδου και πενταετείς προϋπολογισμοί άνθρακα) και να θεσπιστεί συζήτηση στη Βουλή κάθε χρόνο της ετήσιας έκθεσης που θα υποβάλλει η Επιστημονική Επιτροπή Αντιμετώπισης της Κλιματικής Αλλαγής.

Ακολουθούν αναλυτικά τα παραπάνω ειδικά σχόλια και η σχετική τεκμηρίωσή τους.

Ειδικά σχόλια

1. Αποσαφήνιση της σχέσης του ΕΣΕΚ με τους ενδιάμεσους κλιματικούς στόχους: Στην παράγραφο 2 του άρθρου 1 ορίζονται συγκεκριμένοι ποσοτικοί ενδιάμεσοι κλιματικοί στόχοι για το 2030 και το 2040 «λαμβάνοντας υπόψη τις προβλέψεις του Εθνικού Σχεδίου για την Ενέργεια και το Κλίμα (Ε.Σ.Ε.Κ.)». Η διατύπωση αυτή δημιουργεί σύγχυση ως προς τον ρόλο του ΕΣΕΚ στη θέσπιση αυτών των στόχων. Για να καταστεί σαφές ότι ο κλιματικός νόμος είναι αυτός που ορίζει τους στόχους ενώ το ΕΣΕΚ τους εξειδικεύει σε τομείς οικονομικής δραστηριότητας (ηλεκτροπαραγωγή, βιομηχανία, μεταφορές, κτίρια κλπ) και διαμορφώνει τα μέτρα και τις πολιτικές που απαιτούνται για την επίτευξή τους, προτείνεται η παρακάτω τροποποίηση της παραγράφου 2 του άρθρου 1:

(τροποποίηση παραγράφου 2, άρθρου 1): *Προκειμένου να επιτευχθεί ο μακροπρόθεσμος στόχος για κλιματική ουδετερότητα της παρ. 1, ορίζονται ως ενδιάμεσοι κλιματικοί στόχοι για τα έτη 2030 και 2040, η μείωση των καθαρών ανθρωπογενών εκπομπών αερίων θερμοκηπίου κατά τουλάχιστον πενήντα πέντε τοις εκατό (55%) και ογδόντα τοις εκατό (80%), αντίστοιχα, σε σύγκριση με τα επίπεδα του έτους 1990. Το Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα (Ε.Σ.Ε.Κ.), το οποίο καταρτίζεται σύμφωνα με το άρθρο 3 του Κανονισμού (ΕΕ) 2018/1099 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 11ης Δεκεμβρίου 2018 (L 328), εξειδικεύει αυτούς τους στόχους σε επιμέρους τομείς οικονομικής δραστηριότητας, και διαμορφώνει τα μέτρα και τις πολιτικές που απαιτούνται για την επίτευξή τους.*

2. Επίσπευση της απολιγνιτοποίησης: Στο άρθρο 11, ο κλιματικός νόμος θέτει ως έτος πλήρους απεξάρτησης από τον λιγνίτη το 2028 με ρήτρα επανεξέτασης το 2023 (στο άρθρο 28)

ώστε η απολιγνιτοποίηση να επισπευστεί «αφού ληφθούν υπόψη η επάρκεια ισχύος και η ασφάλεια εφοδιασμού».

Ωστόσο η ίδια [η ΔΕΗ αποσαφήνισε](#) αρκετές φορές ότι η τελευταία από τις υφιστάμενες λιγνιτικές της μονάδες θα κλείσει το 2023, ενώ η υπό κατασκευή λιγνιτική μονάδα «Πτολεμαΐδα 5» θα μετατραπεί σε μονάδα ορυκτού αερίου ως το 2025. Την ίδια διαβεβαίωση για τον χρόνο μετατροπής της νέας μονάδας είχε δώσει και ο πρόεδρος της ΔΕΗ [απαντώντας](#) σε κοινοβουλευτική [ερώτηση](#) σχετικά με το μέλλον της Πτολεμαΐδας 5.

Σε ό,τι αφορά την επάρκεια ισχύος και την ασφάλεια εφοδιασμού, η πρόσφατη [ευρωπαϊκή μελέτη επάρκειας ισχύος](#) που πραγματοποιήθηκε σύμφωνα με τις ακριβείς προδιαγραφές του Ευρωπαϊκού Κανονισμού για την αγορά ηλεκτρικής ενέργειας εκτίμησε πως η Ελλάδα δεν θα αντιμετωπίσει κανένα πρόβλημα επάρκειας μετά το 2024, ενώ διαπίστωσε ότι η νέα μονάδα «Πτολεμαΐδα 5» θα αντιμετωπίσει προβλήματα οικονομικής βιωσιμότητας μετά το 2025.

Επομένως εκλείπουν πλήρως οι λόγοι για αναβολή της ημερομηνίας πλήρους απολιγνιτοποίησης πέρα από το 2025. Συνεπώς **προτείνεται τροποποίηση του άρθρου 11 ως εξής:**

(τροποποιημένο άρθρο 11): Απαγορεύεται η παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από στερεά ορυκτά καύσιμα μετά την 31^η Δεκεμβρίου 2025»

Προτείνεται επιπλέον η διαγραφή της παραγράφου 4 του άρθρου 28.

3. Χρονικό όριο για την εξόρυξη υδρογονανθράκων: Οι εξορύξεις υδρογονανθράκων δεν συνάδουν με την παγκόσμια προσπάθεια αντιμετώπισης της κλιματικής κρίσης. Σύμφωνα με τη Διακυβερνητική Επιστημονική Επιτροπή για την Κλιματική Αλλαγή (IPCC) η πλειονότητα των ορυκτών καυσίμων πρέπει να παραμείνει στη γη προκειμένου να έχουμε ρεαλιστικές πιθανότητες συγκράτησης της παγκόσμιας θερμοκρασίας στον 1,5°C σε σχέση με τα προβιομηχανικά επίπεδα. Εκτός από την αρνητική επίδραση στο κλίμα, οι εξορύξεις υδρογονανθράκων εγκυμονούν και πολλούς κινδύνους για το φυσικό περιβάλλον, σύμφωνα με τη σχετική [γνώμη της Επιτροπής Φύση 2000](#).

Τις προειδοποιήσεις των επιστημόνων έχουν λάβει σοβαρά υπόψη και άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Από το 2017 η Γαλλία έχει καταστεί η πρώτη ευρωπαϊκή χώρα που απαγορεύει τις εξορύξεις υδρογονανθράκων, ενώ ο νέος Κλιματικός Νόμος στην Ισπανία που ψηφίστηκε τον Απρίλιο του 2021, απαγορεύει οποιαδήποτε νέο έργο εξόρυξης υδρογονανθράκων καθώς και παράταση των υφιστάμενων συμβολαίων εξόρυξης μετά το 2042.

Τέλος, καθώς η μία μετά την άλλη οι εταιρίες έρευνας και εξόρυξης υδρογονανθράκων [αποχωρούν από τη χώρα μας](#) ο κλιματικός νόμος αποτελεί ευκαιρία για αλλαγή πολιτικής στο πνεύμα των

δηλώσεων του υπουργού Εξωτερικών της κυβέρνησης Νίκου Δένδια αλλά και της αντίστοιχης δέσμευσης της Ισπανίας στον δικό της κλιματικό νόμο. Η διασφάλιση της γεωστρατηγικής θέσης της χώρας μας στον θαλάσσιο χώρο μπορεί να επιτευχθεί πολύ καλύτερα με την ανάπτυξη εναλλακτικών δραστηριοτήτων που συμβάλλουν στην αντιμετώπιση της κλιματικής κρίσης, όπως τα θαλάσσια αιολικά πάρκα.

Με βάση τα παραπάνω **προτείνεται η μετονομασία του άρθρου 11 από «Απαγόρευση παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από στερεά ορυκτά καύσιμα» σε «Απο-ανθρακοποίηση του ενεργειακού μίγματος» και η προσθήκη των ακόλουθων 2 παραγράφων μετά την παράγραφο 1 που αναφέρεται στον λιγνίτη:**

- *(νέα παράγραφος 1 στο άρθρο 11): Από τη δημοσίευση του παρόντος νόμου δεν επιτρέπεται καμία νέα παραχώρηση δικαιωμάτων έρευνας και εξόρυξης υδρογονανθράκων στην ελληνική επικράτεια.*
- *(νέα παράγραφος 2 στο άρθρο 11): Αναστέλλεται η δυνατότητα παράτασης των υφιστάμενων συμβάσεων παραχώρησης δικαιωμάτων έρευνας και εξόρυξης υδρογονανθράκων στην ελληνική επικράτεια, μετά την ημερομηνία λήξης των συμβάσεων που βρίσκονταν σε ισχύ κατά τη δημοσίευση του παρόντος νόμου.*

4. Μηδενικές εκπομπές στην ηλεκτροπαραγωγή ως το 2035: Το σχέδιο κλιματικού νόμου δεσμεύεται για πλήρη απεξάρτηση από τα στερεά ορυκτά καύσιμα ως το 2028 (άρθρο 11). Ωστόσο, στο άρθρο 10, παράγραφος 1, εδάφιο γ, παρουσιάζει τη «δυνατότητα να λαμβάνονται και να εφαρμόζονται μέτρα και πολιτικές» (και όχι τη δέσμευση) «για τη σταδιακή εξάλειψη όλων των ορυκτών καυσίμων και την υποκατάστασή τους από ΑΠΕ».

Σε ό,τι αφορά τα υγρά ορυκτά καύσιμα (μαζούτ και ντίζελ) στο ίδιο εδάφιο αναφέρεται η «επιδίωξη» (και όχι η δέσμευση) για «μείωση» (και όχι για εξάλειψη) «της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από υγρά ορυκτά καύσιμα, μέσω της διασύνδεσης των μη διασυνδεδεμένων νησιών, με το ηλεκτρικό δίκτυο της ηπειρωτικής χώρας και της εγκατάστασης συστημάτων ΑΠΕ». Επιπλέον στο άρθρο 18 για τη μείωση εκπομπών στα μη διασυνδεδεμένα νησιά περιλαμβάνεται η απαγόρευση της χρήσης μαζούτ (και όχι ντίζελ) για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας.

Σε ό,τι αφορά το ορυκτό αέριο πέρα από την έμμεση συμπερίληψή του στη «σταδιακή εξάλειψη όλων των ορυκτών καυσίμων και την υποκατάστασή τους από ΑΠΕ» στο εδάφιο γ της παραγράφου 1 του άρθρου 10, στο εδάφιο δ της ίδιας παραγράφου γίνεται αναφορά στη «σταδιακή υποκατάσταση του φυσικού αερίου από ανανεώσιμα αέρια, όπως βιομεθάνιο και πράσινο υδρογόνο, ιδίως στις μεταφορές και τη βιομηχανία».

Καταρχάς δημιουργείται σύγχυση από όλες αυτές τις διαφορετικού είδους δεσμεύσεις, επιδιώξεις και δυνατότητες σε σχέση με τα ορυκτά καύσιμα που περιλαμβάνονται σε διάφορα σημεία του κλιματικού νόμου.

Επί της ουσίας και σε ό,τι αφορά τα υγρά ορυκτά καύσιμα στην ηλεκτροπαραγωγή το υφιστάμενο ΕΣΕΚ θέτει ως στόχο τη διασύνδεση όλων των μεγάλων μη διασυνδεδεμένων νησιών ως το 2029 και την εξάλειψη του πετρελαίου σε όλες του τις μορφές, και όχι μόνο του μαζούτ, από την ηλεκτροπαραγωγή στα μη διασυνδεδεμένα νησιά ως το 2030. Διευκρινίζεται επίσης (πίνακας 38, σελίδα 275) ότι η ελάχιστη ηλεκτροπαραγωγή από πετρέλαιο που επιτρέπεται το 2030 αφορά κατά κύριο λόγο στα διυλιστήρια. Σημειώνεται δε ότι αυτές είναι οι δεσμεύσεις του ΕΣΕΚ το οποίο έχει συνολικό κλιματικό στόχο για μείωση των εκπομπών κατά 42% το 2030 σε σχέση με το 1990 και βρίσκεται υπό αναθεώρηση προκειμένου να εναρμονιστεί με τον πιο φιλόδοξο κλιματικό στόχο για μείωση των καθαρών εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου κατά τουλάχιστον 55% το 2030 σε σχέση με τα επίπεδα του 1990. Συνεπώς είναι αδύνατον στο νέο ΕΣΕΚ να υπάρξει υποχώρηση σε ό,τι αφορά την απεξάρτηση από το πετρέλαιο στην ηλεκτροπαραγωγή στα νησιά.

Συμβατή με το υφιστάμενο ΕΣΕΚ είναι και η απόφαση 785/2019 της ΡΑΕ (ΦΕΚ Β' 4428/03.12.2019), σύμφωνα με την οποία η διασύνδεση με το ηπειρωτικό δίκτυο των συστημάτων ΒΑ Αιγαίου, Δωδεκανήσων και Κυκλάδων είναι ο οικονομικότερος και αποδοτικότερος τρόπος για εξασφάλιση αξιόπιστης ηλεκτροδότησης σε μακροπρόθεσμη βάση, με χρόνο υλοποίησης, κατά μέγιστο, το έτος 2029. Εξαιρέση αποτελούν τα συστήματα Αγίου Ευστρατίου, Μεγίστης και Γαύδου στα οποία η οικονομικότερη λύση είναι να παραμείνουν αυτόνομα. Επιπλέον σε κανένα από τα υφιστάμενα σχέδια (ΔΕΔΔΗΕ και ΑΔΜΗΕ) δεν αναφέρεται η προοπτική διασύνδεσης και τριών άλλων μικρών νησιών και συγκεκριμένα των Αντικυθήρων, της Ερεικούσας, και των Οθωνών, ενώ παραμένει ασαφές αν θα προχωρήσει η διασύνδεση της Αστυπάλαιας. Σημειώνεται ότι και τα επτά (7) παραπάνω νησιά διαθέτουν γεννήτριες ντήζελ.

Συμπερασματικά λοιπόν, το σχέδιο κλιματικού νόμου δεν είναι συνεπές με το υφιστάμενο ΕΣΕΚ και είναι σαφώς λιγότερο φιλόδοξο από αυτό (πολλώ δε μάλλον συγκριτικά με το νέο που θα είναι πιο φιλόδοξο) σε ό,τι αφορά την εξάλειψη των υγρών καυσίμων από την ηλεκτροπαραγωγή των μη διασυνδεδεμένων νησιών. Επιπλέον, το σχέδιο του κλιματικού νόμου δεν περιορίζει την έκταση της χρήσης ντήζελ μόνο στα νησιά που θα παραμείνουν μη διασυνδεδεμένα μετά το 2029.

Επίσης, [ανάλυση](#) με αφορμή την απόφαση της Γερμανίας να μηδενίσει τις εκπομπές του τομέα της ηλεκτροπαραγωγής της ως το 2035, και βασισμένη στα επίσημα δεδομένα εκπομπών του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Περιβάλλοντος, δείχνει ότι η Ελλάδα είναι μία από τις μόλις 7 χώρες της ΕΕ-27 (συμπεριλαμβανομένου και του Ηνωμένου Βασιλείου) που βρίσκεται ήδη σε τροχιά επίτευξης του στόχου για ένα κλιματικά ουδέτερο μίγμα ηλεκτροπαραγωγής πριν το 2035. Άλλωστε ο νέος συνολικός εθνικός κλιματικός στόχος του 2030 (-55%) επιτάσσει δραστική μείωση των εκπομπών του τομέα ηλεκτροπαραγωγής στα επίπεδα των 5 εκ. τόνων CO₂ ήδη από το 2030. Αυτός ο υποτετραπλασιασμός των εκπομπών του τομέα ηλεκτροπαραγωγής σε σχέση με τις αυτές του 2020 θα περιορίσει δραστικά και την ηλεκτροπαραγωγή από ορυκτό αέριο, ήδη από το 2030.

Τα στοιχεία, λοιπόν, δείχνουν ότι η δέσμευση για μηδενισμό των εκπομπών του τομέα ηλεκτροπαραγωγής της Ελλάδας ως το 2035 αποτελεί μια ρεαλιστική προσθήκη στον εθνικό κλιματικό νόμο, αλλά και μια φυσική συνέχεια των κλιματικών δεσμεύσεων που έχει ήδη αναλάβει η χώρα για το 2030.

Με βάση τα παραπάνω, εκτός από τη μετονομασία του άρθρου 11 από «Απαγόρευση παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από στερεά ορυκτά καύσιμα» σε «Απο-ανθρακοποίηση του ενεργειακού μίγματος» που προτάθηκε παραπάνω, **προτείνεται η προσθήκη νέας παραγράφου:**

(νέα παράγραφος στο άρθρο 11): Μηδενίζονται οι εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα από τον τομέα της ηλεκτροπαραγωγής ως την 31^η. 12.2035.

Επιπλέον, **προτείνεται η τροποποίηση της παραγράφου 3 του άρθρου 18 για τη μείωση των εκπομπών στα μη διασυνδεδεμένα νησιά ως εξής:**

(τροποποιημένη παράγραφος 3 του άρθρου 18): Από την 1^η.1.2030 απαγορεύεται η χρήση μαζούτ και ντίζελ για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας στα νησιά εκτός των νησιών που θα παραμείνουν μη διασυνδεδεμένα και μετά το πέρας αυτής της ημερομηνίας σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο δεκαετές σχέδιο ανάπτυξης του ΑΔΜΗΕ (2022-2032) και την απόφαση 785/2019 της ΡΑΕ (ΦΕΚ Β' 4428/03.12.2019), όπου θα εξακολουθεί να επιτρέπεται η χρήση ντίζελ έως την 31^η.12.2035.

Τέλος, **προτείνεται η τροποποίηση του εδαφίου γ της παραγράφου 1 του άρθρου 10 ως εξής:**

(τροποποιημένο εδάφιο γ, παράγραφος 1, άρθρου 10): τη σταδιακή εξάλειψη όλων των ορυκτών καυσίμων και την υποκατάστασή τους από ΑΠΕ ως το 2035.

5. Διείσδυση ΑΠΕ για τη θέρμανση κτιρίων: Η παράγραφος 1 του άρθρου 14 ναι μεν απαγορεύει την εγκατάσταση νέων καυστήρων πετρελαίου αλλά, καθώς επιβάλλει το μέτρο μόνο σε περιοχές όπου υπάρχει διαθέσιμο δίκτυο ορυκτού αερίου, εμμέσως προωθεί την αντικατάστασή του από καυστήρες ορυκτού αερίου.

Το συγκεκριμένο μέτρο προσκρούει πρώτα από όλα στην πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την αναθεώρηση της [οδηγίας για την ενεργειακή απόδοση κτιρίων](#). Σύμφωνα με το άρθρο 7 αυτής, όλα τα νέα κτίρια πρέπει να είναι μηδενικών εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου ως το 2030, προϋπόθεση η οποία προφανώς δεν ικανοποιείται αν στα κτίρια εγκατασταθούν νέα συστήματα θέρμανσης με καύσιμο το ορυκτό αέριο.

Επιπλέον, το μέτρο δεν προστατεύει τους πολίτες από τις αυξήσεις των τιμών θέρμανσης για συστήματα που βασίζονται στα ορυκτά καύσιμα, λόγω της [αναθεώρησης της οδηγίας για το](#)

Ευρωπαϊκό Σύστημα Εμπορίας Δικαιωμάτων Εκπομπών (ΕΣΕΔΕ). Σύμφωνα με την πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής θεσπίζεται νέο σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπών για τους τομείς των οδικών μεταφορών και των κτιρίων το οποίο θα επιβαρύνει οικονομικά τη χρήση ορυκτών καυσίμων σε αυτούς τους τομείς. Κατά συνέπεια η καλύτερη πολιτική επιλογή, τόσο περιβαλλοντικά όσο και οικονομικά, για τους πολίτες και τις επιχειρήσεις, είναι η προώθηση συστημάτων θέρμανσης που βασίζονται στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (ΑΠΕ) με παράλληλη ενίσχυση των έργων εξοικονόμησης ενέργειας.

Δεν είναι διόλου τυχαίο ότι η νέα κυβέρνηση της Γερμανίας δεσμεύεται για μερίδιο ΑΠΕ 50% στη θέρμανση ως το 2030 με παράλληλη εγκατάσταση 4,1-6 εκατομμυρίων νέων αντλιών θερμότητας ως το 2030. Ακόμα πιο συγκεκριμένα, η νέα κυβέρνηση θεσπίζει 65% μερίδιο ΑΠΕ σε κάθε νέο σύστημα θέρμανσης από το 2025, ενώ επιβάλλει ότι από το ίδιο έτος τα νέα κτίρια θα επιτρέπεται να έχουν μόλις το 40% της ενεργειακής κατανάλωσης ενός κτιρίου αναφοράς (ως σήμερα 70%).

Μακριά από το ορυκτό αέριο στη θέρμανση κινείται και η Ολλανδία παρά το μεγάλο μερίδιο που έχει το αέριο στη θέρμανση της χώρας. Πιο συγκεκριμένα σύμφωνα με το Ολλανδικό κλιματικό πακέτο του 2030 (Klimaatakkoord 2030) τουλάχιστον το 75% των νέων κτιρίων που θα χτιστούν την περίοδο 2018-2021 απαγορεύεται να έχουν σύνδεση με το δίκτυο ορυκτού αερίου ενώ προσπάθειες καταβάλλονται για την απεξάρτηση από το ορυκτό αέριο και σε υφιστάμενα κτίρια. Το μέτρο δε έχει στεφθεί με επιτυχία καθώς ως το 2021 παραπάνω από το 90% των νέων κτιρίων δεν είχε σύνδεση με το δίκτυο ορυκτού αερίου. Η Ολλανδία θα επανεξετάσει την πλήρη απαγόρευση των λεβήτων ορυκτού αερίου το 2025.

Επίσης, ο αντίστοιχος κλιματικός νόμος στην Ισπανία προωθεί τη χρήση ΑΠΕ στην ανακαίνιση κτιρίων, τις ενεργειακές κοινότητες ΑΠΕ με στόχο την αυτοπαραγωγή-αυτοκατανάλωση, καθώς και συστήματα θέρμανσης ψύξης με μηδενικό ανθρακικό αποτύπωμα.

Με βάση τα παραπάνω **προτείνεται η διαγραφή της παραγράφου 1 του άρθρου 14 και η διατήρηση μόνο της παραγράφου 2 με επίσηυση της απαγόρευσης εγκατάστασης καυστήρων πετρελαίου από το 2025 στο 2023, και χρήσης από το 2030 στο 2025. Πιο συγκεκριμένα:**

(νέα παράγραφος 1 του άρθρου 14) Από την 1.1.2023, απαγορεύεται η εγκατάσταση καυστήρων πετρελαίου θέρμανσης.

(νέα παράγραφος 2 του άρθρου 14) Από την 1.1.2025, απαγορεύεται η χρήση καυστήρων πετρελαίου θέρμανσης.

Επιπλέον **προτείνεται η προσθήκη ποσοτικών δεσμεύσεων για ελάχιστη διείσδυση ΑΠΕ στη θέρμανση κτιρίων και ελάχιστες προδιαγραφές για την ενεργειακή τους απόδοση ως το 2030** κατά τα πρότυπα της Γερμανίας. Οι ποσοτικοί στόχοι πρέπει να βασιστούν σε μια ρεαλιστική

εκτίμηση των δυνατοτήτων εγκατάστασης νέων αντλιών θερμότητας και άλλων συστημάτων θέρμανσης που βασίζονται σε ΑΠΕ τόσο σε νέα όσο και σε υφιστάμενα κτίρια.

Επίσης, το μέτρο για υποχρεωτική εγκατάσταση φωτοβολταϊκών στις επιφάνειες μεγάλων κτιρίων είναι πολύ θετικό και θα μπορούσε να βελτιωθεί σημαντικά αν **αφαιρούνταν η εξαίρεση υποχρέωσης εγκατάστασης για τουριστικά καταλύματα** δεδομένου ότι η μείωση των εκπομπών στον τουριστικό τομέα αποτελεί ένα βασικό ζητούμενο, πράγμα που αποτυπώνεται και στο άρθρο 16 του σχεδίου του κλιματικού νόμου για τη μείωση (κατά τουλάχιστον 30%) των εκπομπών από εγκαταστάσεις, μεταξύ των οποίων και οι τουριστικές.

Επιπλέον, προτείνεται να επεκταθεί η πρόβλεψη για αξιοποίηση της ηλιακής ενέργειας σε μεγάλες επιφάνειες με ένα παρόμοιο μέτρο για κατοικίες. Σύμφωνα με τα απλά και πρακτικά πρότυπα της Γερμανίας και την [καλά τεκμηριωμένη πρόταση του ΣΕΦ](#), προτείνεται η προσθήκη νέας παραγράφου στο άρθρο 14, έτσι ώστε η Ελλάδα να αξιοποιήσει το πολύ πλούσιο ηλιακό δυναμικό της στο έπακρο. Πιο συγκεκριμένα:

(νέα παράγραφος, άρθρο 14): “Για οικοδομικές άδειες που υποβάλλονται από την 1η.1.2023, όλα τα κτίρια, με συνολική κάλυψη άνω των πενήντα (50) τ.μ., υποχρεούνται να τοποθετούν συστήματα παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από φωτοβολταϊκά ή/και θερμικά ηλιακά συστήματα σε ποσοστό που αντιστοιχεί τουλάχιστον στο 30% της κάλυψης. Σε περίπτωση εγκατάστασης και συστήματος αποθήκευσης της παραγόμενης ηλεκτρικής ενέργειας, το ως άνω ελάχιστο ποσοστό για τα φωτοβολταϊκά πέφτει στο 25%.

Ειδικά για κτίρια κατοικιών, η ελάχιστη ισχύς των φωτοβολταϊκών συστημάτων ανέρχεται σε 2 kWp για κτίρια με 2 διαμερίσματα, 3 kWp για κτίρια με 3-5 διαμερίσματα και 6 kWp για κτίρια με 6 και πλέον διαμερίσματα. Σε περίπτωση εγκατάστασης και συστήματος αποθήκευσης της παραγόμενης ηλεκτρικής ενέργειας, η ελάχιστη χωρητικότητα των συστημάτων αυτών ανέρχεται σε 6 kWh για κτίρια κατοικιών με έως και 2 διαμερίσματα, 12 kWh για κτίρια με 3-5 διαμερίσματα και 18 kWh για κτίρια με 6 και πλέον διαμερίσματα.

Παράλληλα, για οικοδομικές άδειες που υποβάλλονται από την 1η.1.2023, όλα τα κτίρια, με συνολική κάλυψη άνω των πενήντα (50) τ.μ., υποχρεούνται να έχουν προκατασκευασμένες τις υποδομές/υποδοχές για να δεχθούν φωτοβολταϊκά, συσσωρευτές, φορτιστές για ηλεκτρικά οχήματα, και αντλίες θερμότητας που θα αντικαταστήσουν καυστήρες με συμβατικά καύσιμα. Καθίσταται επίσης υποχρεωτική η εγκατάσταση φωτοβολταϊκών συστημάτων σε νέους ανοιχτούς χώρους στάθμευσης οι οποίοι έχουν κατ’ ελάχιστον τριανταπέντε (35) θέσεις στάθμευσης. Στην περίπτωση αυτή η ελάχιστη κάλυψη φωτοβολταϊκών θα πρέπει να ανέρχεται στο 60% του οικοπέδου που είναι κατάλληλο για εγκατάσταση φωτοβολταϊκών.

Αδυναμία εφαρμογής των ανωτέρω απαιτεί επαρκή τεχνική τεκμηρίωση σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία και τις επικρατούσες συνθήκες. Από την υποχρέωση εξαιρούνται κτίρια που χρησιμοποιούνται ως χώροι λατρείας ή θρησκευτικών δραστηριοτήτων, καθώς και κτίρια και μνημεία που προστατεύονται από το νόμο ως μέρος συγκεκριμένου περιβάλλοντος ή λόγω της ιδιαίτερης αρχιτεκτονικής ή ιστορικής αξίας τους, εφόσον η συμμόρφωση προς τις απαιτήσεις του παρόντος νόμου θα αλλοίωνε, κατά τρόπο μη αποδεκτό, το χαρακτήρα ή την εμφάνισή τους. Η εξαίρεση από την ως άνω υποχρέωση για την τελευταία κατηγορία κτιρίων βεβαιώνεται με απόφαση του οικείου Συμβουλίου Αρχιτεκτονικής του άρθρου 7 του ν.4495/2017 (Α' 167)".

6. Χρηματοδότηση αποκλειστικά επενδύσεων συμβατών με την Πράσινη Ταξινόμια:

A) Το σχέδιο κλιματικού νόμου αντιμετωπίζει την τήρηση του Κανονισμού για τις Βιώσιμες Επενδύσεις και των σχετικών κατ' εξουσιοδότηση πράξεων προαιρετικά προκειμένου να αποφασιστεί η χρηματοδότηση ή όχι επενδύσεων που σχετίζονται με τον μετριασμό και την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή. Επίσης λαμβάνεται υπόψη και επιπλέον κριτήριο για τη χρηματοδότηση βιομηχανικών εγκαταστάσεων που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του κατ' εξουσιοδότηση Κανονισμού (ΕΕ) 2019/331 με βάση τις επιδόσεις αντίστοιχων εγκαταστάσεων του 2016 και του 2017. Εκτιμούμε ότι οι μόνες επενδύσεις που θα πρέπει να χρηματοδοτούνται από τους διαθέσιμους ιδιωτικούς και δημόσιους πόρους είναι αυτές που συμμορφώνονται με τις προϋποθέσεις που ορίζονται στον Κανονισμό για τις Βιώσιμες Επενδύσεις και όλες τις σχετικές κατ' εξουσιοδότηση πράξεις, καθώς το όλο νόημα αυτών είναι να ορίσει ποιες επενδύσεις είναι συμβατές και ποιες όχι με την Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία. Κατά συνέπεια η εφαρμογή των προβλεπόμενων στον Κανονισμό και τις σχετικές κατ' εξουσιοδότηση πράξεις, δεν θα πρέπει να είναι προαιρετική αλλά υποχρεωτική, ενώ επίσης δεν απαιτείται καμία συμπλήρωση με επιπλέον κριτήρια. Συνεπώς **προτείνεται η απλοποίηση και τροποποίηση της παραγράφου 4 του άρθρου 21 ως εξής:**

(τροποποιημένη παράγραφος 4 του άρθρου 21): «Από τους πόρους της παρούσας χρηματοδοτούνται αποκλειστικά δράσεις και έργα που είναι συμβατά με τον Κανονισμό 2020/852/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 18ης Ιουνίου 2020 σχετικά με τη θέσπιση πλαισίου για τη διευκόλυνση των βιώσιμων επενδύσεων και για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) 2019/2088 καθώς και όλες τις σχετικές κατ' εξουσιοδότηση πράξεις»

B) Στην παράγραφο 3 του άρθρου 21 ανάμεσα στους πόρους για την υποστήριξη δράσεων που συμβάλλουν σημαντικά στον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής και στην προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, πρέπει να προστεθούν και τρεις ακόμα πηγές: το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης, το Ταμείο Καινοτομίας και το νέο Ταμείο Εκσυγχρονισμού που θεσπίζεται στο πλαίσιο της

αναθεώρησης της οδηγίας 2003/87/ΕΚ για το Ευρωπαϊκό Σύστημα Εμπορίας Δικαιωμάτων Εκπομπών (ΕΣΕΔΕ) και για το οποίο η Ελλάδα πληροί όλα τα κριτήρια επιλεξιμότητας. Δεδομένου ότι η αναθεώρηση της οδηγίας δεν έχει ολοκληρωθεί ακόμα, **προτείνεται η ακόλουθη διατύπωση για την παράγραφο 3 του άρθρου 21:**

«Για την υποστήριξη δράσεων που συμβάλλουν σημαντικά στον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής και στην προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή σύμφωνα με τα άρθρα 10 και 11, αντιστοίχως, του Κανονισμού (ΕΕ) 2020/852 και τις σχετικές κατ' εξουσιοδότηση πράξεις, αξιοποιούνται, μεταξύ άλλων, οι πόροι των Πολυετών Δημοσιονομικών Πλαισίων, για την αποανθρακοποίηση των νησιών της παρ. 8 του άρθρου 13 της υπ. αρ. 181478/965/2017 κοινής απόφασης των Υπουργών Οικονομίας και Ανάπτυξης, Περιβάλλοντος και Ενέργειας και Υποδομών και Μεταφορών, του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, του Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης καθώς και όλων των ταμείων που θεσπίζονται στην οδηγία 2003/87/ΕΚ και στα οποία η Ελλάδα πληροί όλα τα κριτήρια επιλεξιμότητας»

7. Παρακολούθηση, συμμετοχή του κοινού και διαβούλευση: Το βασικό εργαλείο παρακολούθησης της προόδου σε ό,τι αφορά την επίτευξη των στόχων και την τήρηση των τομεακών προϋπολογισμών άνθρακα είναι η ετήσια έκθεση προόδου, την οποία καταρτίζει ουσιαστικά η διεύθυνση ΚΑΠΑ του ΥΠΕΝ σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο άρθρο 25 του σχεδίου κλιματικού νόμου. Το σχέδιο προβλέπει επίσης διαβούλευση διάρκειας 1 μήνα με πολλούς φορείς (όχι όμως τους πολίτες) στον διαδικτυακό τόπο κλιματικού διαλόγου του άρθρου 24, και κατάθεση της έκθεσης από τον υπουργό Περιβάλλοντος και Ενέργειας στο κεντρικό κυβερνητικό όργανο χάραξης κλιματικής πολιτικής, δηλαδή την Κυβερνητική Επιτροπή για την Κλιματική Ουδετερότητα.

Η κατάρτιση και οριστικοποίηση της ετήσιας έκθεσης προόδου αποτελεί δηλαδή ουσιαστικά μια γραφειοκρατική ενδο-κυβερνητική διαδικασία που δεν συζητείται ούτε παρουσιάζεται στην κοινωνία και τους πολίτες. Για την σύνταξή της δε, αναπαράγονται δεδομένα από άλλες ετήσιες εκθέσεις που είναι υποχρεωμένη να υποβάλλει η χώρα στο πλαίσιο της συμμόρφωσής της με διάφορες ευρωπαϊκές οδηγίες οι οποίες αναφέρονται αναλυτικά στην παράγραφο 2 του άρθρου 25.

Με αυτόν τον τρόπο ωστόσο χάνεται σχεδόν ολοσχερώς η κεντρική στόχευση που πρέπει να έχει η ετήσια έκθεση προόδου, δηλαδή η εμπλοκή ολόκληρης της κοινωνίας αλλά και όλων των πολιτικών κομμάτων, στοιχείο που αποτελεί απολύτως απαραίτητη προϋπόθεση για την επίτευξη των φιλόδοξων κλιματικών στόχων που θέτει ο εθνικός κλιματικός νόμος.

Υπογραμμίζεται ότι σε άλλους κλιματικούς νόμους στην Ευρώπη, όπως της Γαλλίας, της Ολλανδίας και της Ισπανίας, την ευθύνη της υποβολής της ετήσιας έκθεσης έχει η Επιστημονική Επιτροπή ή το Επιστημονικό Συμβούλιο για την Κλιματική Αλλαγή, ενώ στην περίπτωση του κλιματικού νόμου

του Ηνωμένου Βασιλείου η κυβέρνηση είναι υποχρεωμένη να απαντά στη γνωμάτευση της Επιστημονικής Επιτροπής. Επιπλέον η ετήσια έκθεση συζητείται στη Βουλή μαζί με τον ετήσιο οικονομικό προϋπολογισμό. Επιτυγχάνεται έτσι μεγαλύτερη αποκέντρωση των αρμοδιοτήτων και αντικειμενικότερος έλεγχος του κράτους γύρω από τα πιο βασικά ζητήματα κλιματικής πολιτικής, ενώ τόσο οι πολίτες όσο και οι εκπρόσωποι τους στη Βουλή αποκτούν πολύ καλύτερη εικόνα της κλιματικής πορείας της χώρας.

Για τους παραπάνω λόγους προτείνεται η προσθήκη στο άρθρο 24 της συμμετοχής μέσω σχολίων στο οργαγον όλων των ενδιαφερομένων πολιτών τόσο σε ό,τι αφορά την ετήσια έκθεση προόδου όσο και τους πενταετείς προϋπολογισμούς άνθρακα καθώς και η ενσωμάτωση των σχετικών εκθέσεων διαβούλευσης στην τελική μορφή της έκθεσης.

Επιπλέον, προτείνεται τροποποίηση της παραγράφου 2 του άρθρου 25 προκειμένου η ετήσια έκθεση προόδου να υποβάλλεται από την Επιστημονική Επιτροπή για την Αντιμετώπιση της Κλιματικής Αλλαγής στη Βουλή και να συζητείται από τα πολιτικά κόμματα την ίδια περίοδο που συζητείται και ο ετήσιος οικονομικός προϋπολογισμός. Ειδικότερα, προτείνεται:

(τροποποίηση παραγράφου 2, άρθρου 25): Η ετήσια έκθεση προόδου της παρ. 1 του παρόντος, μαζί με την αντίστοιχη έκθεση διαβούλευσης της παρ. 1 του άρθρου 24, υποβάλλονται για επεξεργασία και γνωμάτευση στην Επιστημονική Επιτροπή για την Αντιμετώπιση της Κλιματικής Αλλαγής, η οποία την υποβάλλει στο Ελληνικό Κοινοβούλιο για την καλύτερη ενημέρωση όλων των πολιτικών κομμάτων γύρω από την κλιματική πορεία της χώρας. Στη συνέχεια λαμβάνει χώρα συζήτηση στο Ελληνικό Κοινοβούλιο την περίοδο που συζητείται και ο ετήσιος οικονομικός προϋπολογισμός.